

فیلم کاربردی

چگونه در کلاس از یک فیلم بهره آموزشی ببریم؟

وچیدگستان

از آنجا که غالب فیلم‌های در اختیار معلمان، با وجود داشتن پیام‌ها و مفاهیم ارزشمند، قبل از تولید فیلم طراحی آموزشی ندارند، لذا باید فرایندی را ایجاد کنیم که پس از گام اول که انتخاب فیلم برای فرایند یادگیری است، در گام دوم طراحی کاربردی آموزشی متناسب با کلاس و دانش‌آموزان خودمان را پیاده کنیم تا فیلم در کل نظام‌دار کلاس ما به رسانه‌ای اثربخش مبدل شود.

در شماره قبل «چگونگی طراحی آموزشی با استفاده از فیلم» مورد توجه قرار گرفت و دو نمونه عملی نیز ارائه شد. اکنون می‌خواهیم ادامه بحث طراحی آموزشی را با پرسشگری معلم با هدف متناسب کردن فیلم با کلاس و مخاطب بررسی کنیم.

پرسشگری معلم

در طراحی آموزشی با استفاده از فیلم، پرسشگری معلم نقشی محوری ایفا می‌کند. پرسش گام نخست در شروع گفت‌وگو با خود یا دیگران است. اصولاً طرح پرسش بدون هدف ممکن نیست. کار مهم مشخص کردن هدف و سپس یافتن پرسش‌های مناسب برای دنبال کردن آن است. این کار، آن‌طور که به نظر می‌رسد، ساده نیست. برخی از انواع پرسش‌هایی که می‌توان در فعالیت‌های یادگیری به کار گرفت، عبارت‌اند از:

- پرسش‌هایی که در آن‌ها از دانش‌آموز خواسته می‌شود سخن خود را روشن‌تر بیان کند.
- پرسش‌هایی که در آن‌ها از دانش‌آموز خواسته می‌شود استدلال‌ها و شواهد خود را بیان کند.
- پرسش‌هایی که دیدگاه‌های متفاوت یک نفر را درباره موضوع، یا دیدگاه‌های چند نفر را درباره یک موضوع کشف می‌کنند.
- پرسش‌هایی که پیامدهای یک نظر و روابط و علل آن را می‌آزمایند و در آن از دانش‌آموز خواسته می‌شود نتایج یک نظر یا روابط بین وقایع و پدیده‌ها را توضیح دهند.
- پرسش‌هایی در مورد یک پرسش یا گفت‌وگو، پرسش‌هایی هستند که در آن‌ها از دانش‌آموز خواسته می‌شود پرسش یا گفت‌وگو را به صورت دیگری طرح کند. این نوع پرسش به روشن‌سازی جنبه‌های موضوع یا طرز تلقی دانش‌آموز کمک می‌کند.

استفاده از این نوع پرسش‌ها حین گفت‌وگو درباره محتوای فیلم، به همه دانش‌آموزان کمک می‌کند در بحث مشارکت کنند و یادگیری خود را توسعه دهند. در جدول روبه‌رو، برای هر پرسش مثال‌هایی ارائه شده است.

مثال	نوع پرسش
می‌توانی توضیح بیشتری بدهی؟ می‌توانی با مثال توضیح خود را کامل کنی؟ آیا منظور شما این است که ؟ آیا شما فکر می‌کنید این مورد مانند آن یکی است؟	پرسش‌هایی که روشنی و وضوح را دنبال می‌کنند.
چرا این‌طور فکر می‌کنی؟ چه دلیلی برای این نظر داری؟ شواهد شما برای این ادعا چیست؟ آیا دلیل این است که ؟ آیا شواهد برای قضاوت کافی است؟	پرسش‌هایی که در مورد استدلال‌ها و شواهد پرسیده می‌شوند.
نظر شما در این باره چیست؟ آیا به گونه‌ای دیگر هم می‌توان به این مورد (مسئله، واقعه و پدیده) نگاه کرد؟ آیا دیگران هم مانند شما فکر می‌کنند؟ آیا با آنچه دیگران گفته‌اند موافقت می‌کنید؟ مخالفت شما برای چیست؟ آیا کسی نظر دیگری دارد؟ آیا دیدگاه‌های متعدد را بررسی کردی؟	پرسش‌هایی که دیدگاه‌های متفاوت را کشف می‌کنند.
وقایع با هم چه رابط‌های دارند؟ چه چیز باعث شد این واقعه اتفاق بیفتد؟ چه خواهد شد اگر ؟ از آنچه گفتید چه نتیجه‌ای به دست می‌آید؟	پرسش‌هایی که مفاد و پیامدها را می‌آزمایند.
آیا می‌توان این پرسش را به صورت دیگری مطرح کرد؟ آیا می‌توان این پرسش را به چند پرسش دیگر تبدیل کرد؟ آیا در این پرسش اصل موضوع مطرح شده است؟	پرسش‌هایی که در مورد یک پرسش یا گفت‌وگو مطرح می‌شوند.

این بحث را در شماره‌های بعد دنبال کنید. اکنون به یک نمونه فیلم متناسب‌شده برای کلاس درس توجه کنید.

عنوان فیلم: جیبر

کارگردان: ریحانه میرهاشمی

تهیه‌کننده: اشکان رهگذر

تکنیک: پویانمایی

مدت زمان فیلم: ۹ دقیقه

گروه مخاطب: دانش‌آموزان متوسطه اول و دوم

مدت پیشنهادی اجرای فعالیت یادگیری: ۷۰ دقیقه

زمان اجرای فعالیت آموزشی: پس از نمایش

درباره تکنیک: این پویانمایی (انیمیشن) با فنون دو بعدی و سه‌بعدی ساخته شده است و تصویرهای پس‌زمینه آن کاملاً به شکل دستی (نقاشی دیجیتال) طراحی شده‌اند. این اثر از تولیدات استودیو هورخش است.

خلاصه داستان: داستان رشادت و عشق محیط‌بانی روایت می‌شود که با طبیعت و حیوانات همساز می‌شود تا از آنان محافظت کند.

شرح اجرا: پس از نمایش فیلم، سؤالات زیر را برای گفت‌وگو در کلاس مطرح کنید.

- دریافت شما از فیلم چیست؟
- کدام صحنه‌های این فیلم برای شما جالب بودند؟ چرا؟
- با دیدن این فیلم چه سؤالاتی در ذهنتان ایجاد شد؟
- سؤالات روی تخته کلاس نوشته شوند. با سؤالات دانش‌آموزان، گفت‌وگوها را ادامه دهید. سؤالات احتمالی عبارت‌اند از:
 - چرا محیط‌بانان بین یک انسان و حیوان، حیوان را انتخاب کرد؟
 - چرا با وجود قوانین، باز هم شکار غیرقانونی انجام می‌گیرد؟
 - چرا با اینکه محیط‌بانان در طول فیلم به شکل حیوانات در می‌آمد، پس از کشته‌شدن به شکل آهو درآمد؟
 - چرا اسم فیلم جیبر است؟ جیبر یعنی چه؟
- در هدایت مباحث، بر موضوع حفاظت از محیط زیست و گونه‌های کمیاب، و نقش محیط‌بانان در این کار تمرکز کنید.

فعالیت تکمیلی: از دانش‌آموزان بخواهید به صورت گروهی یکی از دو فعالیت زیر را انجام دهند:

- تحقیق درباره محیط‌بانانی که حین انجام وظیفه زخمی یا کشته شده‌اند.
- تحقیق درباره گونه‌های حیوانی در حال انقراض ایرانی.

توصیه: در صورت لزوم، با استفاده از متن زیر کمی درباره جیبر توضیح بدهید. حتی بیان یک جمله درباره جیبر هم کافی است.

جیبر شباهت زیادی به آهو دارد، ولی تفاوت‌های ظاهری در جثه، رنگ و شاخ هستند که تشخیص این دو را از یکدیگر ممکن

می‌کنند. جیبر موهایی کوتاه به رنگ زرد تیره متمایل به قرمز دارد که رنگ آن در قسمت‌های شکم و کفل‌ها سفیدرنگ است. رنگ آهو روشن‌تر از جیبر و به رنگ زرد شنی است. وزن جیبر در حدود ۲۵ کیلوگرم است. در جیبر، هردو جنس نر و ماده شاخ دارند، در صورتی که در آهو فقط جنس نر شاخ دارد. همچنین شاخ‌های جیبر برخلاف آهو قوس زیادی به خارج ندارند و موازی یکدیگرند و انتهای آن‌ها به سمت جلو متمایل و خمیده است. در ضمن، طول شاخ نیز در جیبر نر به‌طور متوسط ۱۰ سانتی‌متر کوچک‌تر از آهوست. جیبر جزو حیوانات تیزرو محسوب می‌شود و می‌تواند با سرعت ۸۰ کیلومتر در ساعت بدود. البته دویدن جیبر بدون پرش صورت می‌گیرد. مهم‌ترین دشمن طبیعی این حیوان، با توجه به سرعت بسیار بالا و محل زندگی، یوزپلنگ است. زیستگاه جیبر در ایران شامل مناطق بیابانی است که معمولاً تپه‌ماهورهای کوتاه و بوته‌زارهای بلند را به دشت‌های صاف ترجیح می‌دهد. پراکندگی آن در ایران در نیمه جنوبی کشور و حاشیه کوه‌های ایران را شامل می‌شود. محل زندگی جیبر در ایران سیستان و بلوچستان،

و کویر مرکزی

و لوت، از منطقه

حفاظت‌شده توران

تا پارک ملی کویر،

اصفهان، کرمان،

لارستان، جزیره

لاوان و سایر نقاط

جنوبی ایران است.

جیبر حیوان

پرطاقتی است و

شرایط مناطق

کویری را به‌خوبی

تحمل می‌کند. به

آب کمی نیاز دارد

و آب مورد نیاز خود

را با خوردن گیاهان

تأمین می‌کند. مثل آهو کله‌های بزرگ تشکیل نمی‌دهد. به شدت انسان‌گریز است و در مناطق خشک‌تر زندگی می‌کند.

این حیوان زیبا، با وجود توانمندی‌های حیرت‌آورش، این روزها در دستان شکارچیان و تنگناهای خشک‌سالی گرفتار شده است.

هم‌اکنون بیشترین جمعیت این حیوان در مناطق محافظت‌شده یافت می‌شود که در بهترین حالت در این مناطق که حیوان مورد حمایت است، حداکثر ۴۰۰ رأس وجود دارد، اما در کمال تعجب

محل اصلی زندگی که کویر است، تقریباً عاری از وجود جیبر شده است، به طوری که این حیوان در شرق استان کرمان

تقریباً منقرض شده است و حداکثر ۱۰ تا ۱۵ رأس از این حیوان در شرق کرمان دیده می‌شود.

شکارچیان غیرمجاز همیشه به فکر شکار این حیوان هستند. در کنار شکارچیان، خشک‌سالی در طبیعت کرمان به‌خصوص در

شرق کرمان نیز بسیار جدی است. در نتیجه گیاه و آبی برای زندگی این حیوان وجود ندارد.